

**IMMIGRATION HISTORY RESEARCH CENTER
(RAZISKOVALNI CENTER ZA ZGODOVINO PRISELJEVANJA)
UNIVERZE MINNESOTA V ST. PAULU, ZDA,
IN NJEGOVA SLOVENSKO - AMERIŠKA ZBIRKA**

A n d r e j V o v k o

Inštitut za slovensko izseljenstvo Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je po naravi svojega dela predvsem raziskovalna ustanova. V okviru te svoje osnovne dejavnosti pa delavci Inštituta posvečamo posebno pozornost arhivsko-dokumentacijskim virom ter znanstveni literaturi, brez česar si resnega znanstvenega dela seveda ne moremo predstavljati. Poleg gradiva, ki ga hranimo sami, se seznanjamo tudi z viri za izseljenska vprašanja, ki jih hranijo druge sorodne ustanove tako doma kot tudi v tujini ter pripravljamo njihove popise. Ena takih zelo uveljavljenih ustanov za proučevanje izseljenskih vprašanj je Immigration History Research Center (Raziskovalni center za zgodovino priseljevanja) Univerze Minnesota v St. Paulu v ZDA, ki ga vodi mednarodno priznani strokovnjak za izseljenska vprašanja Rudolph J. Vecoli.

Raziskovalni center za zgodovino priseljevanja Univerze Minnesota je bil ustanovljen leta 1965 z dvojnim namenom: pospeševati študij vloge priseljevanja in etničnosti pri oblikovanju družbe in kulture ZDA ter zbirati gradivo 24 ameriških etničnih skupin tako imenovane »nove imigracije«, od osemdesetih let devetnajstega stoletja dalje. Center ima preko 600 zbirk rokopisnih virov ter hrani preko 650 časopisov in 3.000 revij. Med omenjenimi etničnimi skupinami so tudi Slovenci, Hrvati, Srbi, Makedonci in Albanci.

Ob pripravi na izid zbornika Dve domovini smo se s ponudbo za sodelovanje med drugim obrnili tudi na omenjeni Raziskovalni center. Dobili smo prijazen odgovor kustosa Joela Wurla, ki je obžaloval, da pri zborniku še ne more sodelovati, poslal pa nam je objavljene podatke o delovanju Centra in dovoljenje, da jih strnjeno predstavimo v zborniku. Predvsem

zaradi prostorskih razlogov se pri predstavitvi omejujemo na Slovensko ameriško zbirko virov, ki so nedvomno velikega pomena za naše proučevanje vprašanj slovenskih izseljencev v ZDA. Nujno je, da smo v matični domovini vsaj na kratko seznanjeni s tem gradivom.

Rokopisne vire, ki jih hranijo v omenjeni zbirki, lahko razdelimo v štiri osnovne skupine: v gradivo društev, župnij, časopisov ter posameznikov. Pri vsaki arhivski enoti je naveden njen naslov v angleščini in slovenščini, pri nekaterih osebah njihove rojstne in smrtne letnice, čas, iz katerega je gradivo v posamezni enoti in njen obseg v tekočih metrih, kratka predstavitev društva ali posameznika (p), oznaka vsebine (v), jezika virov (j) ter stopnje urejenosti (u).

DRUŠTVA

Alliance »Lily« of Wisconsin

(Zveza »Lilija« Wisconsin),

Milwaukee, Wisconsin,

1935-1946, 0,25 t.m.,

p: vzajemna bratska podporna organizacija, leta 1946 vključena v Slovensko narodno podporno jednoto,

v: finančna poročila, spisi mladinske sekcije,

j: slovenski, angleški,

u: narejen popis

Grand Carniolian Slovenia Catholic Union

(Kranjsko-Slovenska Katoliška jednota),

1894-1924, 0,03 t.m.,

p: najstarejša slovenska bratska zavarovalna organizacija, ustanovljena 1894.,

v: zapiski upravnega odbora 1894-1895, publikacija ob 30-letnici,

j: slovenski

Ivan Cankar Dramatic Society

(Dramsko društvo Ivan Cankar),

Cleveland, Ohio,

1926-1946, 0,08 t.m.,

p: v glavnem levičarske usmeritve,

v: zapisniki društvenih zborov, spominske publikacije, spominski album,

j: slovenski

Jugoslav Socialist Federation**(Jugoslovanska Socialistična zveza),**

Chicago, Illinois,

1905-1952, 6,1 t.m.,

p: ustanovljena 1905. iz predstavnikov slovenskih, hrvaških in srbskih socialističnih in liberalnih organizacij,

v: korespondenca, zapisniki, finančna poročila, liste članov, zapisniki Prosvetne Matice,

j: slovenski,

u: narejen popis

Slavic Worker's Benefit Federation**(Slovanska Delavska Podporna Zveza),**

Conemaugh, Pennsylvania,

1908-1918, 0,08 t.m.,

p: bratska zavarovalna organizacija, ustanovljena 1908, leta 1918 se je pridružila Slovenski Narodni Podporni Jednoti,

v: zapisniki sej vodstva organizacije,

j: slovenski,

u: narejen popis

Slovene Benefit Society »St. Barbara«**(Slovensko Podporno Društvo »Sv. Barbara«),**

Forrest Hills, Pennsylvania,

1904-1917, 1 mapa,

p: dobrodelno društvo rudarjev zahodne in osrednje Pensilvanije, ki se, je kot kaže, leta 1917 združilo s Slovensko narodno podporno jednoto,

v: zapisnik,

j: slovenski,

u: narejen popis

Slovene National Benefit Society**(Slovenska Narodna Podporna Jednota),**

Chicago, Illinois,

1904-1952, 4,8 t.m.,

p: bratska zavarovalna organizacija, ustanovljena 1904., od leta 1912 zveza Slovenskih podpornih jednot, ki je postopno vključila vase več drugih podobnih organizacij,

v: zapisniki vodstvenega odbora, konvencij, popisi članov, finančno poslovanje, zapisi izplačil, prodanih knjig, naročin, investicij, delnic, vsebuje gradivo njenih lož št. 1, 3, 7, 27, 131, 148 in 658 ter gradivo o 29 vidnih članih,

j: v glavnem slovenski,

u: narejen popis

Slovene National Benefit Society, Lodge 5

(Slovenska Narodna Podporna Jednota, Loža št. 5 »Naprej«),

Cleveland, Ohio,

1904-1923, 1 mikrofilm,

v: zapisniki,

j: slovenski

Slovenian Library

(Slovenska knjižnica),

Ely, Minnesota,

1915-1917, 0,03 t.m.,

v: fotokopije zapisnikov upravnega odbora,

j: slovenski

Slovenian Orphanage and Sanitarium

(Slovenska Sirotišnica in Sanitarij),

Chicago, Illinois,

1912-1913, 1 mapa,

v: zapisniki začasnega skupnega nastopa slovensko-ameriških organizacij za zbiranje denarja za gradnjo sirotišnice in bolnišnice za slovenske izseljence,

j: slovenski,

u: narejen popis

Slovenian Progressive Benefit Society

(Slovenska Svobodomiselna Podporna Jednota),

Chicago, Illinois,

1909-1941, 3,4 t.m.,

p: vzajemna podporna organizacija, leta 1909 nasledila Slovensko narodno podporno zvezo, leta 1941 se je združila s Slovensko narodno podporno jednoto,

v: zapisniki, finančna poročila, tajniške knjige, zapisniki mladinskega odseka, zapisniki odbora za naložbe, lože št. 47 ter gradivo o 14 vidnih članih in časopisu Glasu svobode,

j: slovenski, nekaj angleški,

u: narejen popis

Yugoslav Republican Alliance

(Jugoslovansko Republičansko Združenje),

Chicago, Illinois,

1922-1949, 0,08 t.m.,

- p: naslednik Slovenskega republičanskega združenja, ustanovljeno leta 1918 v Chicagu, vključevalo je hrvaške in srbske člane, leta 1948 prenehalo delovati zaradi informbirojskega spora ter protikomunističnega razpoloženja v ZDA,
- v: korespondenca, zlasti z Ljudsko tiskarno, finančna poročila, zapisniki,
- j: slovenski,
- u: narejen popis
- Yugoslav (Slovenian) Radio Hour**
(Jugoslovanska [Slovenska] radijska ura),
Milwaukee, Wisconsin,
1942-1953, 0,18 t.m.,
- v: teksti, ki so jih uporabljali pri programu,
- j: slovenski, angleški

ŽUPNIJE

Mother of Sorrows Church

(Cerkev Žalostne Matere Božje),

Cleveland Ohio,

1906-1907, 1 mikrofيلم

- p: fara, ustanovljena po razkolu v fari sv. Vida, obstajala le sedem mesecev, župnik p. Kazimir Zakrajšek,
- v: krstne, poročne in mrliške knjige, krstna knjiga župnije sv. Vida (1893-1921),
- j: slovenski

St. Lawrence Church

(Cerkev sv. Lovrenca),

Cleveland, Ohio,

1902-1959, 1 mikrofيلم

- p: faro sv. Lovrenca so ustanovili leta 1901 v newburškem področju Clevelanda, župnik je postal Francis Kerze,
- v: poročne in mrliške knjige,
- j: slovenski, angleški

St. Vitus Church

(Cerkev sv. Vida),

Cleveland, Ohio,

1893-1957, 3 mikrofילmi

- p: ustanovitelj in prvi župnik Vitus Hribar, skoraj 1000 slovenskih župljanov, od 1930. največja slovenska fara v ZDA,

v: krstne, poročne in mrliške knjige, popisi obhajancev in birmancev

j: slovenski, angleški

Št. Lovrenc and Šmihel Churches

(Cerkvi Št. Lovrenc in Šmihel),

Dolenjska, Slovenija,

1905-1950, 1 mikrofilm,

v: preslikane župnijske kronike s pregledom izseljencev,

j: slovenski

ČASOPISI

Ave Maria Printery

(Tiskarna Ave Maria),

Lemont, Illinois,

1956-1967, 1,1 t.m.,

v: korespondenca naročnikov z izdajatelji mesečnika Ave Maria in Koledarja Ave Maria,

j: slovenski,

u: narejen popis

Glas Naroda,

New York,

1953-1963, 0,1 t.m.,

p: drugi slovensko-ameriški časopis, ustanovitelj in urednik Frank Sakser,

v: korespondenca, liste naročnikov, uredniški material,

j: slovenski,

u: narejen popis

POSAMEZNIKI

Berlisg, John, (1882-1945),

1920-1945, 0,05 t.m.,

p: rojen v Slovenj Gradcu, prišel v ZDA leta 1908, rudar, organizator pevskega in tamburaškega zbora v Stone Citiyju, glasbeno delovanje v Utahu, Kansasu in Detroitu,

v: kratka biografija, fotografije, prevodi dveh operet, osmrtnica

j: slovenski,

u: narejen popis

Golobitsch, Mary,

1945-1963, 0,03 t.m.,

p: žena lastnika špecerijske trgovine v Jolietu, Illinois,

v: korespondenca z nečakinjo Ano Sklander,

j: slovenski

Grebenc, Anthony,

1904-1920, 0,03 t.m.,

v: rokopis avtobiografskega prikaza življenja priseljenca v Minnesoti,

j: angleški

Jerich, John, (1894-1973),

1908-1973, 1,1 t.m.,

p: urednik slovensko-ameriških časopisov Novi Svet, Baragova pratika in Amerikanski Slovenec,

v: korespondenca, fotografije, publikacije, časopisni izrezki, potrdila,

j: v glavnem slovenski

Klune, Frank,

1944-1964, 0,01 t.m.,

p: predsednik Slovenske narodne podporne jednote, loža št. 110, (Chisholm, Minnesota),

v: korespondenca, zapisnik,

j: slovenski, angleški

Kotnik, Bertrand,

1908-1965, 1,07 t.m.,

p: duhovnik v St. Mary Seminary (Lemont, Illinois),

v: korespondenca, župnijske jubilejne knjige, programi,

j: slovenski, angleški,

u: narejen popis

Molek, Ivan, (1882-1962)

1880-1965, 1 t.m.,

p: pisatelj, časnikar, predavatelj, založnik,

v: časopisni izrezki, kopije člankov in uvodnikov, korespondenca,

j: angleški, angleški prevodi slovenskih tekstov

Nemanich, Anton,

1911-1963, 0,03 t.m.,

p: predsednik Kranjsko slovenske katoliške jednote,

v: korespondenca, zapisniki, fotografije,

j: slovenski, angleški

Pogorelc, Matija, (1895-1957),

1920-1957, 2,4 t.m.,

p: trgovec z nabožnimi predmeti,

v: korespondenca s slovenskimi izseljenci, s slovenskimi podpor-
nimi društvi, gradivo za muzej v čast misijonarju J.F. Buhu,
časopisni izrezki, poslovne knjige,

j: slovenski, delno angleški,

u: narejen popis

Prebilic, Michael Joseph, (1892-1958),

1933-1953, 0,1 t.m.,

p: slovenski izseljenec iz Eveletha, Minnesota,

v: fotokopije njegovih časopisnih člankov in avtobiografije,

j: slovenski,

u: narejen popis

Prushek, Harvey,

1934-1935, 0,03 t.m.,

p: slovensko-ameriški umetnik,

v: korespondenca, tiski,

j: slovenski

Sholar, Wenceslau,

1894-1937, 0,46 t.m.,

p: slovenski izseljenski duhovnik,

v: korespondenca z njegovim bratom v Sloveniji z opisi zgod-
njega slovenskega naseljevanja v Illinoisu in Minnesoti,

j: slovenski

Zaplotnik, John L.,

1,5 t.m.,

p: duhovnik in misijonar, doktoriral na Katoliški univerzi v
Washingtonu D.C., leta 1917 ustanovil faro sv. Petra in
Pavla v Omahi, Nebraska,

v: osebna knjižnica in zemljevidi,

j: slovenski, angleški

Omenimo še, da v Raziskovalnem centru hranijo tudi bogat izbor literature o slovenski ter jugoslovanski izseljenski temati: okoli 450 knjig in drugih tiskov. Podobno bogata je tudi zbirka slovenskih časopisov in revij. Med 62 naslovi slovenskih časopisov in 126 revij ter koledarjev prevladujejo tisti, ki so jih izdajali slovenski izseljenci v ZDA, lepo pa so zastopani tudi časopisi in revije iz Južne Amerike, zlasti Argentine. Nekaj

revij je tudi iz matične domovine. Poleg slovenskih imajo v Raziskovalnem centru še dva jugoslovanska izseljenska časopisa in devetnajst izseljenskih revij. Vse to knjižno in časopisno gradivo je seveda dragocena pomoč raziskovalcem slovenskih izseljenskih vprašanj. Raziskovalci teh vprašanj v matični domovini lahko le z obžalovanjem ugotavljamo, da je za večino med nami to bogastvo podatkov zaenkrat »za ocean predaleč«.

LITERATURA

Immigration History Research Center, University of Minnesota,
12 str.

Slovenian American Collection, Immigration History Research
Center Guide to Collections, 17 str.

Outward: The New York
Times, January 22, 1988

In memoriam of John Philip Winter on the occasion of his
centennial birthday, Sunday, September 24, 1989, St. Cyril Church,
New York, N.Y.